

STRADUN PRINCIPAL VIA ALPSU

Project e credit per la sanaziun totala
dalla via Alpsu
(inclusiv passapei, canalisaziun, illuminaziun)

M E S S A D I

dalla supraponza communal a cussegl da vischnaunca

Stimada signura presidenta
Preziadas cusseglieras
Preziai cussegliers

Igl uffeci cantunal Grischun da construcziun bassa ha gia igl onn 2021 vuliu instradar la sanaziun dalla cuvrada dil stradun cantunal sil tschancun dalla Via da scola entochen alla punt Val Acletta. Tier l'elaboraziun dil project ei semussau, che sulettamein ina sanaziun sempla dalla cuvrada ei buca pusseivla, demai che passapei e fundaziun dalla via corrispundan buca allas pretensiuns tecnicas, respectivamein da segirtad. Consequentamein ha il project priu ina dimensiun pli gronda. La vischnaunca aveva dau la prioritad alla Via Cons ed aschia giavischau in spustament dalla sanaziun per entgins onns. Sinaquei ha il cantun lu tratg anavon il remplazzament dalla punt Val Clavaniev, ch'ei vegnius realisau duront igl onn 2025.

Il stradun principal "Via Alpsu" ei gia dapi onns en in fetg schliet stan e sto vegnir sanaus. Plinavon sesanflan sin il tschancun Via da scola entochen alla punt Val Acletta pliras fermadas dil traffic public, che ston medemamein vegnir construidas da niev el rom dalla lescha per personas cun impediments.

Entas realisar las fermadas ensemen cun la sanaziun dalla Via Alpsu sa vegnir nazegiau sinergias. La sanaziun dallas fermadas vegn subvenziunada dil cantun, quei ch'ei denton era ligiau vid in termin da realisaziun.

Maletg ord l'aria Funs / Center Fontauna - Claustra / Davos Mustér

Fermada Cucagna

Las sondaziuns digl uffeci da construcziun bassa dil cantun documenteschan che la schliata qualitat dil stradun deriva dil material da fundaziun. Quel corrispunda buca pli allas pretensiuns actualas d'ina via principala cantunala, specialmein era muort las aultas tonnaschas dils camions. Consequentamein sto la Via Alpsu vegnir sanada da rudien.

El plan da finanzas ed investiziun per ils onns 2025-2035 dalla vischnaunca ed el preventiv 2027 dil cantun ei ina sanaziun dalla Via Alpsu sin quei tschancun previda. Il project sco tal vegn realisau dil cantun sut l'egida digl uffeci da construcziun bassa.

La Via Alpsu ei fetg frequentada. La dumbraziun permanenta indichescha pigl onn 2025 ina frequenza annuala dad 1'084'050 vehichels. La media per di munta a 2'966 (DTV) vehichels, la frequenza maximala per di a 4450 vehichels. Las mesiraziuns el tunnel da Cresta denter Mustér e Sedrun cun ina frequenza annuala da 839'500 vehichels, muossa ch' ina gronda part dil traffic carescha sin la Via Alpsu. En quellas mesiraziuns manca denton il grond traffic intern che succeda denter ils puncts da mesiraziun ufficials. Quei vul dir: Il traffic da Segnas, d'Acletta e dil Center Fontauna giu el vitg vegn buca miseraus. Cefras exactas ein grevas d'eruir, denton semovan quellas denter 150'000 e 300'000 vehicels ad onn. Quei dat cefras en ina dimesiun cumparegliabla cun il Pass dil Gelgia/Silvaplane cun rodund 1'322'000 vehichels ad onn. Quellas frequenzas attestan ch'ei setracta d'in stradun principal fetg frequentau. Il traffic caschuna emissiuns, e quei buca mo da CO₂, mobein era da canera.

Fermada Via da Scola

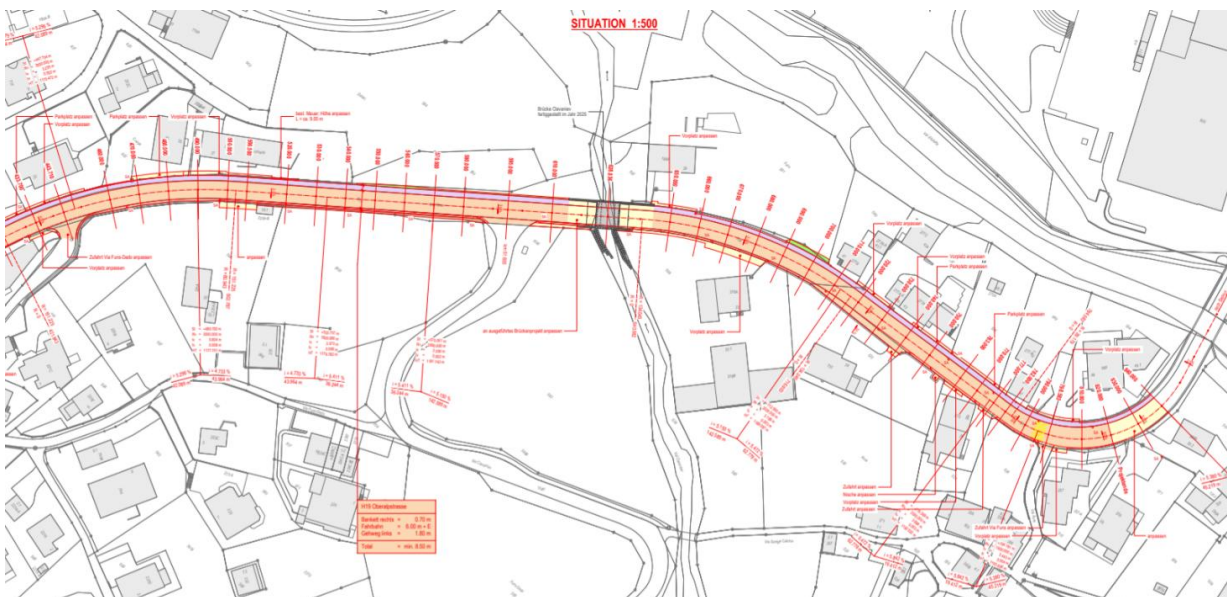
Cunquei ch'ei setracta d'ina via cantunala, decidan primarmein las instanzas cantunalas sur dalla sanaziun. A vesta dall'urgenza d'ina sanaziun ein ils reponsabels dil cantun prompts da realisar quei project els proxims treis onns. Quei sa denton mo succeder, sche la vischnaunca separticipescha als cuosts tenor las prescripziuns dalla lescha cantunala.

1. Project

La sanaziun totala cumpeggia la construcziun cumpletta dalla via sco era dil passapei. Las adattaziuns vid possess privat che cunfinescha cun la via succedan tenor basegns. Mintga proprietari da terren ha la pusseivladad da nezegiar las sinergias sin agen quen per ina sanaziun da siu terren. Sco gia menziunau vegnan las fermadas dil traffic public era gest sanadas resp. baghegiadas ora. Ei setracta dallas fermadas Via da scola, Cucagna e Via Clavianev.

Situaziun emprema part

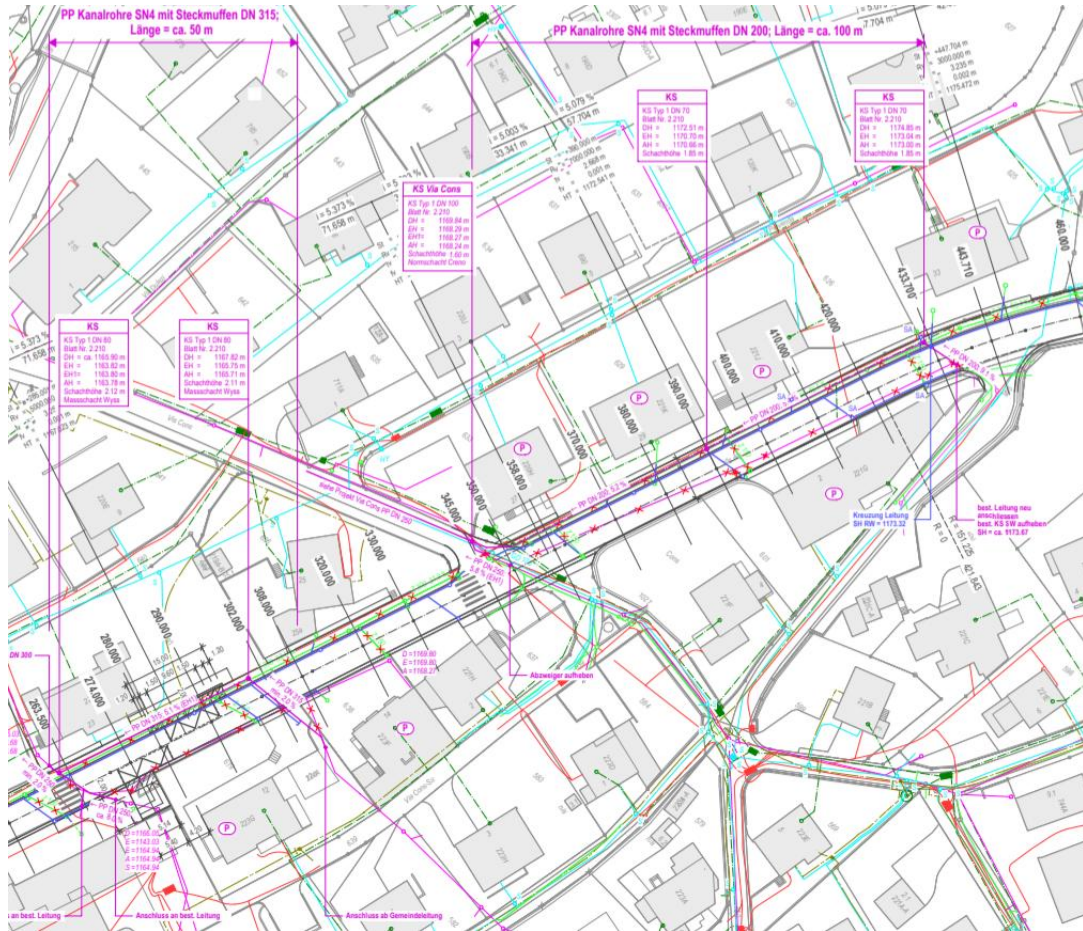

Situaziun secunda part

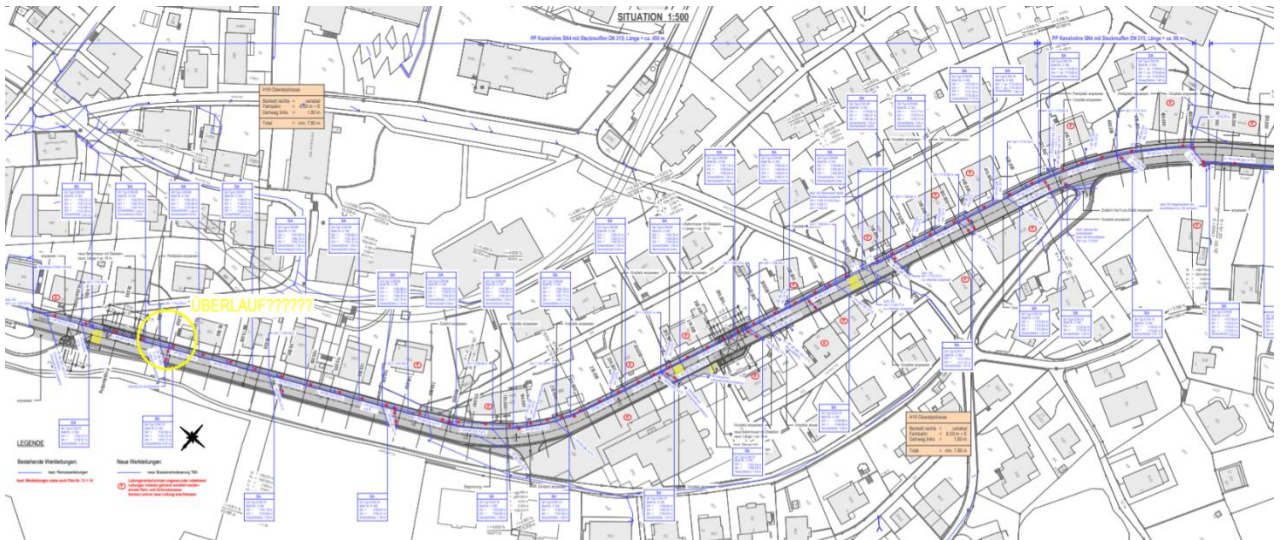

Profil traversal

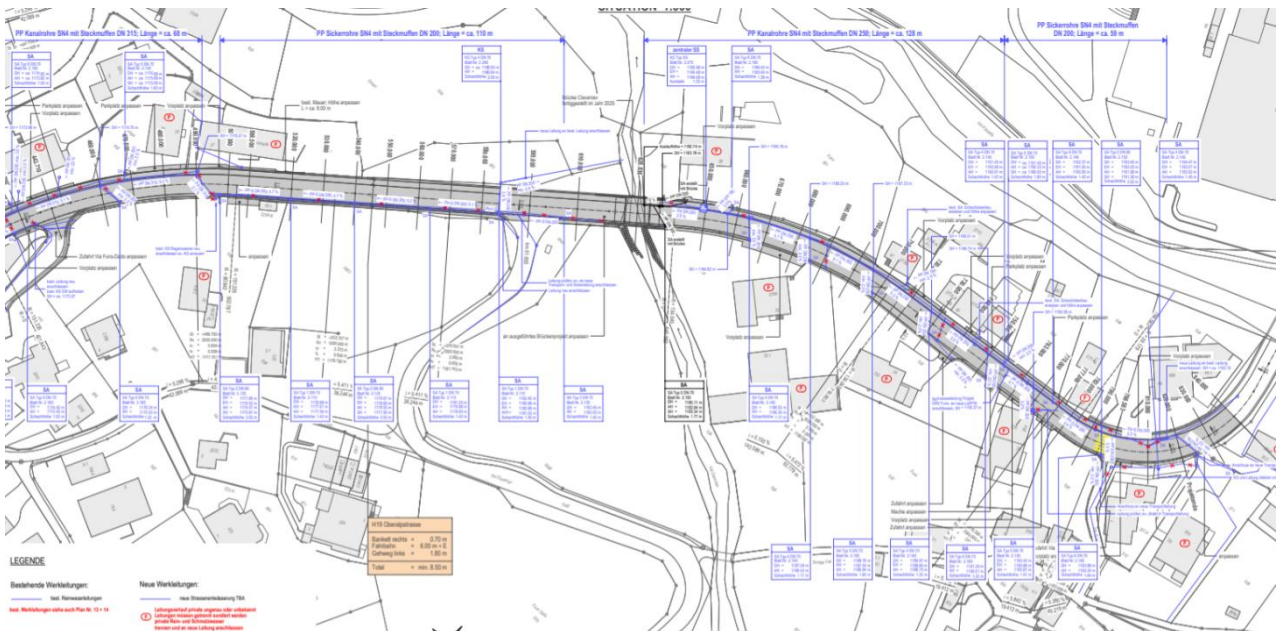
El rom dalla sanaziun cumpletta eis ei planisau d'adattar, remplazzar e cumpletar tut ils conducts che sesanflan el tgierp dalla via. Specialmein eis ei necessari da remplazzar la deflussiun dall'aua, la quala ei en in miserabel stan. La canalisaziun dall'aua tschuffa sco era igl allontanament dall'aua da plievgia duein vegnir adattai allas pretensiuns dil plan general pigl allontanament dallas auas (GEP). La Corporaziun d'aua Spina da Vin completescha ed adattescha il medem mument siu conduct. Quei vala era per la reit da telecomunicaziun e pil providiment electric. Tuts pertuccai separticipeschan vid ils cuosts generals.

Deflussiun aua tschuffa

Deflussiun aua schubra emprema part

Deflussiun aua schubra secunda part

Dapi onns caschuna il dutg che cuora giu da Marias (Via da Paders) problems cun glatsch ed aua. Cun la sanaziun dalla via sa quella situaziun vegnir meglierada.

Maletg ord l'aria Funs / Center Fontauna – Claustra / Davos Mustér

2. Survesta dils cuosts

2.1 Stradun, passapei e fermadas traffic public

Il cuosts totals dil project muntan tenor calculaziun da cuosts a frs. 4'500'000.-. Quels vegnan reparti denter igl uffeci cantunal da construcziun bassa e la vischnaunca. Il cantun surpren rodund frs. 3'170'000.- per il stradun. Ils ulteriurs cuosts vegnan adossai alla vischnaunca. Per las fermadas dil traffic public retscheiva la vischnaunca da Mustér dil cantun ina contribuziun da 30%. Aschia secumpona la part finanziaria per la vischnaunca sco suonda:

Cuosts passapei	frs.	820'000.-
Cuosts fermadas traffic public	frs.	245'000.-
Contribuziun per traffic public (AEV GR)	<u>frs.</u>	<u>- 66'000.-</u>
Total incl. 8.1% tpv	frs.	999'000.-

2.2 Canalisaziun

Cun la sanaziun dalla Via Alpsu duei medemamein la canalisaziun vegnir sanada, respectivamein completada ed adattada. Quei cun risguardar las finamiras stipuladas el plan general pigl allontanament dallas auas (concepziun generala; GEP).

La sanaziun dalla canalisaziun d'aua tschuffa cumpeggia differentas traversadas ed ina part per liung dil stradun el circuit dalla Cucagna.

El medem mument duei il dutg da Marias finalmein vegnir sanaus, per che l'aua smacci buca ord ils mirs da sustegn. Quella sanaziun ei vegnida spustada cugl intent da cumbinar las lavurs cun la sanaziun dil stradun principal.

Las adattaziuns vid las colligaziuns existentas vgan tenor art. 8, al. 2 dalla lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas adossadas alla finanziaziun speciala canalisaziun e serenera.

La nova deflussiun dalla Via Alpsu duei vegnir dimensiunada aschia, ch'ella sa era tschaffar las auas che derivan dallas vias communalas, respectivamein dalla separaziun dall'aua da plievgia e dalla drenascha da baghetgs e plazzs cunfinontas. Las colligaziuns alla canalisaziun d'aua schubra enteifer la via vegnan medemamein exequidas. Ils cuosts per las colligaziuns privatas ston vegnir surpri dil proprietari dalla parcella. La vischnaunca separticipescha a norma dil quantum d'aua ch'il stradun rimna enteifer quella surfatscha.

La canalisaziun d'aua tschuffa ei ina cumpart dalla reit publica da canalisaziun dalla vischnaunca. La canalisaziun d'aua schubra resta en proprietad dil cantun. La vischnaunca ha tenor lescha cantunala da vias da procurar che la canalisaziun ed ils tumbins da deflussiun vegnan schubergiai e derschentai periodicamein.

Ils cuosts per la canalisaziun sepresentan suandontamein:

Cuosts canalisaziun aua tschuffa	frs.	120'000.-
Cuosts canalisaziun aua schubra (cumpart vischnaunca)	<u>frs.</u>	<u>170'000.-</u>
Total incl. 8.1% tpv	frs.	290'000.-

2.3 Illuminaziun publica

L'illuminaziun publica vegn medemamein integrada el project dalla sanaziun dalla via cantunala. Ils candalabers vegnan denton mo remplazzai en cass che quels ein donnegiai. Ils conducts vegnan midai ora resp. completai. La finamira ei da saver spargnar cuosts per forza electrica.

Ils cuosts per l'illuminaziun publica sepresentan sco suonda:

Lavurs vid la reit	frs.	50'000.-
Lavurs impressari	frs.	35'000.-
Candalabers	<u>frs.</u>	<u>21'000.-</u>
Total incl. 8.1% tpv	frs.	106'000. -

3. Finanziaziun e realisaziun

La finanziaziun succeda tenor norma dallas prescripziuns dalla lescha cantunala da vias. Tenor quella sto la vischnaunca surpender cumpleinamein ils cuosts per la sanaziun dil passapei.

Il proprietaris dils conducts da provediment han da surpender ils cuosts effectivs pil sfoss sco era ils cuosts da material e dall'installaziun. Il cuosts dalla canalisaziun per la deflussiun dall'aua dalla via, che duei per part era survir sco lingia da transport per l'aua schubra, vegnan reparti denter la vischnaunca ed il cantun sin basa dil quantum d'aua.

Il cuosts per la canalisaziun publica vegnan finanzia cun mieds ord la finanziaziun speciala canalisaziun e serenera. Quei vala era per la cumpart communal alla deflussiun dall'aua schubra ordeifer il stradun cantunal.

La realisaziun da quei project ei pusseivla mo en cumbinaziun cun la sanaziun dil stradun cantunal.

Las lavurs ein instradadas entras igl uffeci cantunal da construcziun bassa e vegnan planisadas e survegliadas da quel. Il project vegn exequis enteifer treis onns. Il tschancun duei vengir realisaus en duas etappas.

- Etappa 2027 - Via da Scola – Via Cons
- Etappa 2028 - Via Cons – Punt Clavaniev, resp. Punt Acletta

La construcziun brutta cun la cuvrida e la sanaziun e completaziun dallas lingias da provediment succedan ils onns 2027 e 2028. Igl onn 2029 eis ei previu da cuntinuar cun la cuvrida fina. Il tschancun vegnan fixai entras igl uffeci da construcziun bassa e vegnan per part era dictai entras las lingias da deflussiun che ston vegnir colligiadas cun las reits da canalisaziun existentas.

Resumau constatein nus ch'ei setracta d'ina ovra communabla dil cantun Grischun e dalla vischnaunca da Mustér che vegn realisada els proxims treis onns. Ferton ch'il cantun surpren cuosts ell'altezia da rodund 3.17 milliuns francs, sto la vischnaunca separticipar tenor lescha cantunala cun biabein 1.39 milliuns francs vid il project. Ina realisaziun ei mo pusseivla sche omisdus partenaris separticipeschan.

La suprastonza communal recamonda al cussegl da vischnaunca da conceder il credit necessari, sinaquei ch'ina migliur dalla via fetg frequentada da nossa vischnaunca seigi pusseivla.

Proposta

Sin fundament dallas ponderaziuns suramenziunadas propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

- Da recumandar alla populaziun da conceder in credit da frs. 1'395'000.- (+/- 15%) per la cumpart dalla vischnaunca alla sanaziun totala dalla Via Alpsu, dalla canalisaziun e dall'illuminaziun publica cun suttametter la fatschenta el senn digl art. 32 lit. d dalla constituziun communal alla cuminonza da votantas e votants;

Il plans dalla via ein exponi per investa en stanza da publicaziuns officialas en casa communal (plaunterren).

Suprastonza communal Disentis/Mustér

Il president:

René Epp

Il meinafatschenta:

Roland Cajacob

Disentis/Mustér, ils 10 d'uost 2026